บทความวิจัย (Research Article)

ดนตรีมังคละในงานอวมงคลจังหวัดสุโขทัย : กรณีศึกษา วง ศ.ราชพฤกษ์
Mangkhala Music in Inauspicious Ceremonies in Sukhothai Province: A Case Study of the S. Ratchaphruek Ensemble

ศุภชัย ธีระกุล[1*]
Supachai Teelakun[1*]

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง ดนตรีมังคละในงานอวมงคล มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการบรรเลง บทเพลง และความเชื่อเกี่ยวกับดนตรีมังคละในงานอวมงคลในพื้นที่จังหวัดสุโขทัย ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการบรรเลงดนตรีมังคละวง ศ.ราชพฤกษ์ในงานอวมงคลมี 8 รูปแบบ และรูปแบบวงดนตรีแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ 1.แบบนั่งบรรเลง 2.แบบยืนบรรเลง 3.แบบแห่บรรเลง เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบด้วย 5 ชนิด ได้แก่ กลองยืน กลองหลอน กลองมังคละ ปี่ และฆ้องหาม อัตราจังหวะการบรรเลงอยู่ในช่วงประมาณ 60-100 BPM ด้านบทเพลงพบว่ามีบทเพลงที่ใช้ในการบรรเลงในงานอวมงคลจำนวน 11 บทเพลง ได้แก่ 1. บทเพลงไม้หนึ่ง 2. บทเพลงไม้สอง 3. บทเพลงไม้สาม 4. บทเพลงไม้สี่ 5. บทเพลงไม้ห้า 6.บทเพลงไม้หก 7. บทเพลงไม้ผีเดินไม้หนึ่ง 8. บทเพลงไม้ผีเดินไม้สอง 9. บทเพลงไม้ผีเดินไม้สาม 10. บทเพลงสองไม้ 11.บทเพลงส่งพระ นอกจากนี้ยังพบความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมจำนวน 6 ประการ ได้แก่ 1. เป็นสัญญาณในการทำพิธี 2. เป็นการให้เกียรติต่อผู้เสียชีวิต 3. เป็นเรื่องดวงวิญญาณหลังความตาย 4. เป็นการแสดงความเคารพต่อพระสงฆ์ 5. เป็นการขอขมาต่อผู้เสียชีวิต 6. เป็นการบรรเลงให้ผู้ร่วมงานผ่อนคลายซึ่งสะท้อนบทบาทของดนตรีมังคละในฐานะองค์ประกอบสำคัญของพิธีกรรมและวิถีชีวิตชุมชน ดนตรีมังคละในงานอวมงคลจังหวัดสุโขทัยสะท้อนให้เห็นถึง

[1] สาขาวิชาดนตรีสากล คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ประเทศไทย
Art Program in Music, Faculty of Humanities and Social Sciences Pibulsongkram Rajabhat University Thailand.
*Corresponding author; email: supachai.te@live.psru.ac.th
(**Received**: 30 April 2026 ; **Revised:** 13 July 2026; **Accepted:** 1 September 2026)

ภูมิปัญญาท้องถิ่นและเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม อีกทั้งยังคงมีบทบาทสำคัญในการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน ฟื้นฟู และเผยแพร่องค์ความรู้ด้านดนตรีพื้นบ้านและวัฒนธรรมท้องถิ่น
คำสำคัญ: ดนตรีมังคละ งานอวมงคล พิธีกรรม ความเชื่อ ดนตรีพื้นบ้านสุโขทัย

Abstract

This study is part of a research project on Mangkhala music performed at inauspicious ceremonies. It aimed to examine the performance styles, repertoire, and beliefs associated with Mangkhala music performed at such ceremonies in Sukhothai Province, focusing on the S. Ratchaphruek Ensemble. The findings revealed eight performance styles of Mangkhala music used in inauspicious ceremonies, with the ensemble arranged in three formations: seated, standing, and processional. Four types of instruments were identified: the Klong Yuen, Klong Lon, Klong Mangkhala, Pi, and Khong Ham, with tempos ranging from approximately 60 to 100 beats per minute (BPM). Regarding the repertoire, eleven pieces were found to be performed in these ceremonies: Mai Nueng, Mai Song, Mai Sam, Mai Si, Mai Ha, Mai Hok, Mai Phi Doen Mai Nueng, Mai Phi Doen Mai Song, Mai Phi Doen Mai Sam, Song Mai, and Song Phra. In addition, six ritual-related beliefs were identified: (1) serving as a signal for the ceremony, (2) paying respect to the deceased, (3) relating to beliefs about the soul after death, (4) expressing reverence to monks, (5) asking forgiveness from the deceased, and (6) helping participants relax. These findings reflect the role of Mangkhala music as an important element of ritual and community life. Mangkhala music performed at inauspicious ceremonies in Sukhothai Province reflects local wisdom and cultural identity and continues to play a significant role in transmitting the community's cultural heritage. The findings may serve as guidelines for the conservation, revival, and dissemination of knowledge about folk music and local culture.

Keywords: Mangkhala music, inauspicious ceremonies, ritual, beliefs, Sukhothai Traditional music

บทนำ

ดนตรีเป็นกระบวนการแสวงหาความรู้เป็นวิธีการที่มนุษย์ใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นลักษณะโดยธรรมชาติของมนุษย์ ดนตรีเป็นการนำองค์ความรู้ทางด้านดนตรีมาใช้ในการเติมเต็มศักยภาพความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ครบทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา ดนตรียังทำให้จิตใจเบิกบานร่าเริงแจ่มใส ซึ่งสังเกตได้ว่าที่ใดมีเพียงดนตรีที่นั่นมักจะมีความ สนุกนานรื่นเริง ส่วนทางด้านพิธีกรรมเกี่ยวกับความเชื่อนั้น มนุษย์มีความเชื่อว่าเสียงดนตรีทำให้ สิ่งลึกลับที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติพึงพอใจ และบันดาลให้มนุษย์มีความสุขความเจริญ มนุษย์จึงได้จัดพิธีกรรมต่างๆ ขึ้นตามความเชื่อโดยมีดนตรีเป็น ส่วนประกอบ เช่น การเซ่นไหว้ การบวงสรวง การเรียกขวัญ กาสู่ขวัญ เป็นต้น จะเห็นว่าดนตรี มีคุณค่าต่อวิถีชีวิตหลายอย่าง (สงัด ภูเขาทอง, 2532, น. 9) ดนตรีถือว่าเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งซึ่งเป็นผลผลิตของมนุษย์ที่ได้มีการคิดสร้างสรรค์ขึ้นและมีเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละท้องถิ่น ทั้งในเรื่องของบทเพลงหรือแม้แต่เครื่องดนตรีที่มีการประดิษฐ์ขึ้นเองซึ่งดนตรีจัดเป็นศิลปะอีกแขนงหนึ่งที่เราสามารถ พบเห็นได้ในทุกกลุ่มชนชาติ หรือแม้กระทั่งในกลุ่มสังคมเล็กๆ ดนตรีเป็นเรื่องของเสียงของภาษาพูดซึ่งในการตีความหมายอาจจะแตกต่างกันไปตามแต่ความคิดแต่ละคนหรือรับรู้ไปคนละอารมณ์ก็ได้ (วรจักษ์ ชาวด่าน, 2557, น. 7) ดนตรี เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนไทยตั้งแต่เกิดจนถึงตาย ดังจะเห็นได้จากการทำขวัญ การ โกนผมไฟทารกที่เกิดใหม่ การอุปสมบท การทำขวัญนาค งานมงคลสมรสการทำบุญ และงานศพหรืองานรื่นเริงต่างๆ และดนตรีจะเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมต่างๆ อยู่เสมอ ดนตรีที่ใช้ประกอบพิธีกรรมมีอยู่หลายประเภทของงานเช่นการบรรเลงปี่พาทย์เพลงโหมโรงบรรเลงรับพระที่มาเจริญพระพุทธมนต์ นอกจากจะใช้ประกอบพิธีกรรมแล้วยังใช้ประกอบการแสดงเพื่อความบันเทิง เช่น ใช้ประกอบการแสดง นาฏศิลป์ไทย เช่น การแสดงโขน ละคร ลิเก เป็นต้น

ปัจจุบันดินแดนภาคเหนือตอนล่างหมายถึงดินแดน 8 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดตาก พิษณุโลก สุโขทัย เพชรบูรณ์ พิจิตร กำแพงเพชร นครสวรรค์ อุทัยธานี ภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทยเป็นดินแดนที่มีวัฒนธรรมเก่าแก่มาแต่อดีต ทั้งในยุคก่อนประวัติศาสตร์และประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะวัฒนธรรม ดนตรีพื้นบ้าน เป็นดนตรีที่แสดงออกเด่นชัด มีรูปแบบการเล่น การประสมวง ตลอดจนสุนทรียในความไพเราะของท่วงทำนองและจังหวะ และความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของดนตรีพื้นบ้านซึ่งในดนตรีพื้นบ้านชนิดหนึ่งที่ใช้ในการบรรเลงในงานมงคลและอวมงคล และพบว่ายังมีการบรรเลงใน 3 จังหวัดในภาคเหนือตอนล่าง ได้แก่ พิษณุโลก สุโขทัย อุตรดิตถ์ เป็นเอกลักษณ์ทางดนตรีที่เรียกว่า “ดนตรีมังคละ” ซึ่งในปัจจุบันขาดการสืบทอดและ

อนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านมังคละด้วยวัฒนธรรมดนตรีตะวันตกทำให้เกิดวัฒนธรรมแนวคิดของคนรุ่นใหม่ในการใช้ดนตรีแบบตะวันตกในการบรรเลงในงานต่างๆ ทำให้การแสดงดนตรีมังคละน้อยลงในปัจจุบัน

วงมังคละเป็นวงดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือตอนล่าง ซึ่งในวงดนตรีมังคละประกอบด้วยเครื่องดนตรีดังนี้ กลองจ๊กโกร๊ด (กลองมังคละ) กลองยืน กลองหลอน ปี่ โหม่ง (บางวงเรียกว่าฆ้อง) คานโหม่งนั้นจะมีที่แขวนโหม่งหรือฆ้องที่มีเสียงต่างกัน 3 เสียง เรียกว่า “จระเข้” เพราะส่วนใหญ่มีรูปร่างเหมือนจระเข้ซึ่งบางวงเป็นรูปพญานาค สุจิตต์ วงษ์เทศ (2532, น. 18) กล่าวว่า แบบแผนของเบญจดุริยางค์จากอินเดียได้เผยแพร่สู่ศรีลังกา จึงได้เรียกประเภณีประโคมตีและเป่า ในงานมงคลว่า “มังคละเภรี” แต่ถ้าเป็นงานอวมงคลเรียกว่า “อวมังคละเภรี” ในปัจจุบันยังใช้ประโคมแห่พระ รับพระ ส่งพระ นอกจากนี้ยังใช้ประกอบการละเล่นต่างๆ

ดนตรีมังคละเป็นวงดนตรีที่ใช้ประกอบพิธีกรรมในงานมงคลตามชื่อวงดนตรีว่ามังคละ ซึ่งแปลได้ว่า “มงคล” และใบบางพื้นที่มีการนำไปบรรเลงในงานอวมงคล ซึ่งในงานอวมงคลที่จะต้องมีพิธีกรรมต่างๆเพื่อให้งานมีความถูกต้องตามธรรมเนียมปฏิบัติและเป็นงานที่มีลักษณะเศร้าโศก ส่วนดนตรีมังคละเป็นดนตรีที่มีการบรรเลงแบบประโคมเสียงดัง สนุกสนาน ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของวงดนตรีมังคละที่กลุ่มคนส่วนใหญ่เข้าใจ แต่ยังพบว่าดนตรีมังคละนั้นใช้บรรรเลงในงานอวมงคล ซึ่งเป็นขนบธรรมเนียมแนวคิดในแต่ละพื้นที่ซึ่งมีความแตกต่างกัน

การศึกษาดนตรีมังคละในงานอวมงคลนั้นมีวิธีการศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้านที่ทำให้วงมังคละสามารถและบทเพลงมังคละที่นำไปใช้บรรเลงในงานอวมงคล เพื่อเก็บรวบรวมดนตรีพื้นบ้านมังคละนั้น เป็นความรู้ทางด้านภูมิปัญญาในการบรรเลงมังคละในงานอวมงคล ที่มีกลุ่มบุคคลในพื้นที่ให้ความสำคัญและนำไปประกอบในงานพิธีอวมงคล (อุทาน บุญเมือง, 2562, น. 162) การไม่นำวงมังคละมาบรรเลงในงานอวมงคลอาจเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้วงมังคละพิษณุโลกต้องลดบทบาทลงจากวิถีชีวิต ความเชื่อไปด้วย เมื่องานลดน้อยลง นักดนตรีขาดรายได้จำเป็นต้องเลิกเล่น หัวหน้าวงก็จะหานักดนตรีไม่ได้จำเป็นต้องยุบวงไปในที่สุด ดังนั้นในการศึกษาดนตรีมังคละในงานอวมงคลเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้ดนตรีมังคละมีบทบาทในการบรรเลงเพื่อสร้างรายได้นอกจากการบรรเลงงานมงคล และยังสามารถนำไปศึกษาเพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการบรรเลงในงานอวมงคลได้ ซึ่งจะทำให้ดนตรีมังคละมีความหน้าสนใจในบทบาทหน้าที่ในการบรรเลงได้หลากหลายมากขึ้น

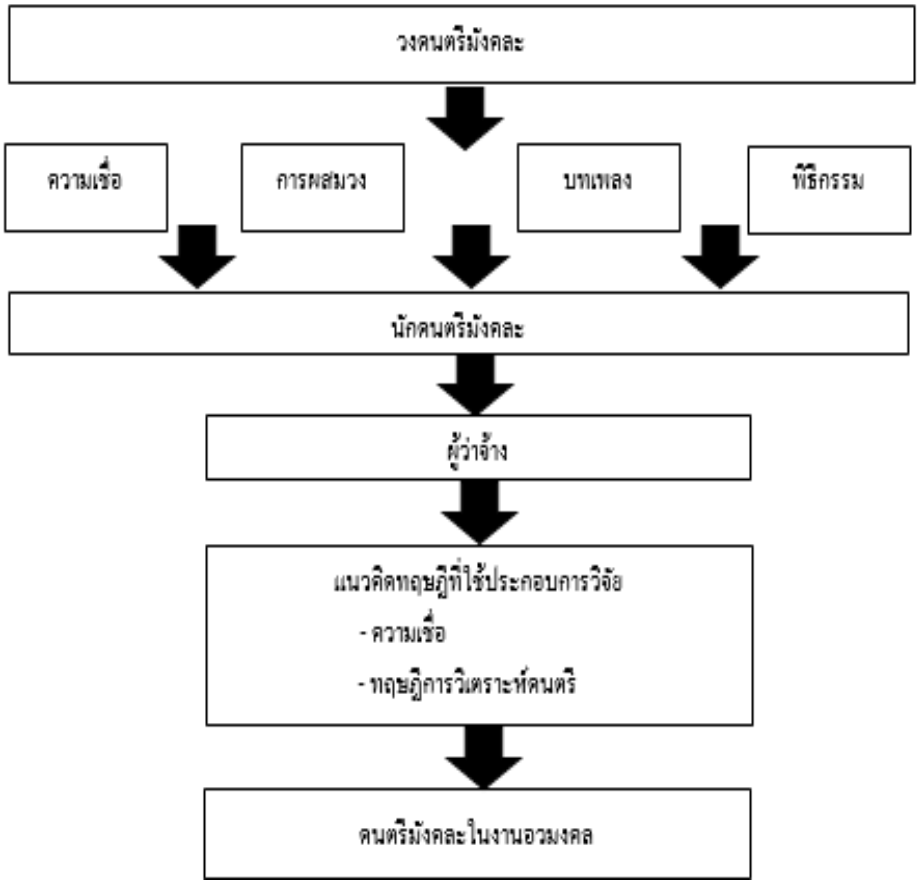
ผู้วิจัยพบว่าจากการศึกษาดนตรีพื้นบ้านมังคละวงศ.ราชพฤกษ์จังหวัดสุโขทัยในงานอวมงคลจะทำให้ผู้ที่สนใจเข้าใจการนำดนตรีมังคละบรรเลงในงานอวมงคลซึ่งจะทำให้นักดนตรีในวงดนตรีมังคละจะมีแนวทางในการหารายได้ ซึ่งพบว่ามีผู้ทำการศึกษามังคละในงานอวมงคลเพียงบางส่วน ยังขาดการศึกษาในเชิงลึกซึ่งศึกษาและรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการศึกษาบริบท ในด้านความเชื่อ รูปแบบการบรรเลง และบทเพลงที่ใช้การบรรเลง

จากแนวคิดดังกล่าวผู้วิจัยได้ศึกษา ดนตรีมังคละในงานอวมงคลเพื่อเป็นการต่อยอดงานวิจัยด้านดนตรีมังคละให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ในภูมิปัญญาท้องถิ่น ความเชื่อ และวิธีการบรรเลงมังคละในงานอวมงคล เพื่อให้บุคคลทั่วไปที่มีความสนใจในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านมังคละ ซึ่งเป็นมรดกภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่อย่างยั่งยืนตลอดไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบวิธีการบรรเลงดนตรีมังคละในงานอวมงคล วงศ.ราชพฤกษ์
2. เพื่อศึกษาบทพลงดนตรีมังคละในงานอวมงคล วงศ.ราชพฤกษ์
3. เพื่อศึกษาความเชื่อในการบรรเลงดนตรีมังคละในงานอวมงคล วงศ.ราชพฤกษ์

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขั้นเตรียม

ข้อมูลเอกสาร เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากการศึกษาค้นคว้าเอกสารงานวิจัย หรือที่มีการศึกษาไว้ในประเด็นที่เกี่ยวกับ ดนตรีมังคละในงานอวมงคลวง ศ.ราชพฤกษ์ ผู้วิจัยแยกเป็นหมวดหมู่ คือด้านดนตรีพิธีกรรม รูปแบบการบรรเลงในงานอวมงคล บทเพลงและความเชื่อ

2.ขั้นรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลภาคสนาม เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยลงพื้นที่ภาคสนามรวบรวมข้อมูลได้จากปราชญ์ดนตรีมังคละในพื้นที่ที่ทำการศึกษาวิจัยโดยวิธีการสำรวจเบื้องต้น (Basic Survey) การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Strutured Interview) การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non Strutured Interview)การสังเกต(Observation) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non- Participant Observation)การสนทนากลุ่มย่อย (Small Group Discussion)

3.ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มานั้นจำแนก แยกแยะ จัดระบบ จัดประเภทของข้อมูลเป็นข้อมูลประเภทบันทึกสนามข้อมูลประเภทเสียงทั้งเสียงสัมภาษณ์และเสียงดนตรี ข้อมูลภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว โดยจัดเป็นประเภท และเรียงลำดับการทำงานตามลำดับก่อนหลัง จากนั้นจึงตรวจสอบข้อมูลที่ละส่วนเพื่อป้องกันความผิดพลาดหลังจากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์อย่างละเอียดรอบคอบว่าครอบคลุมเนื้อหาและวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด เสร็จแล้วจึงวิเคราะห์เนื้อหาในการวิเคราะห์เนื้อหาจะวิเคราะห์แบบพรรณนาวิเคราะห์ ผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดหายไปให้ได้ตามประเด็นจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัย โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวมรวมจากเอกสาร และข้อมูลภาคสนามที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม มาทำการวิเคราะห์ข้อมูล

4.ขั้นสรุป อภิปรายผล

ในการสรุปอภิปรายผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำเสนอผลวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัย ด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ประกอบตาราง แผนที่และภาพประกอบ

ผลการวิจัย

1.รูปแบบวิธีการบรรเลงดนตรีมังคละในงานอวมงคล (มังคละวงศ.ราชพฤกษ์)

จากข้อมูลภาคสนาม พบว่า การบรรเลงดนตรีมังคละในงานอวมงคลของวงมังคละวงมังคละ ศ.ราชพฤกษ์ จังหวัดสุโขทัยเป็นลักษณะทางประเพณีที่มีการส่งต่อกันในการนำดนตรีมังคละมาบรรเลงเขตพื้นที่สุโขทัยและเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้กับผู้บรรเลงดนตรีมังคละในงานอวมงคล ซึ่งมีขั้นตอนในการบรรเลงมังคละในงานอวมงคลมีอัตลักณ์อย่างชัดเจนและมีการบรรเลง

ในงานอวมงคลมาเป็นเวลานานเกิน 100 ปี ซึ่งการบรรเลงดนตรีมังคละในงานอวมงคลจะเป็นการให้เกียรติในกับผู้เสียชีวิต ทำบุญให้กับผู้เสียชีวิต และเป็นการนำทางผู้เสียชีวิตไปสู่ภพภูมิอื่น ในพื้นที่เรียก วงปี่กลองมังคละ (ทศพล แซ่เตีย, การสัมภาษณ์, 11 มกราคม 2569) เครื่องดนตรีประกอบไปด้วย กลองยืน 1 ลูก กลองหลอน 1 ลูก กลองมังคละ 1 ลูก ปี่ 1 เลา ฆ้องหาม 1 ชุด และเป็นที่นิยมนำมาบรรเลงในงานอวมงคลในพื้นที่สุโขทัยด้วยการจัดงานอวมงคลในพื้นที่นิยมจัดงานที่บ้านผู้เสียชีวิต ซึ่งรูปแบบการบรรเลงประกอบด้วย 1.บรรเลงประโคมศพ 2.บรรเลงใส่บาตร 3.บรรเลงพระฉันภัตตาหารเพล 4. บรรเลงแห่ศพ 5. บรรเลงการพระเทศน์ 6. บรรเลงวนเมรุ 7. บรรเลงใส่ธูป 8. บรรเลงส่งไฟ ในการเก็บข้อมูลความเร็วของบทเพลงใช้หน่วยวัดความเร็วตามหลักสากล BPM (Beats Per Minute)

ภาพ 2 ทศพล แซ่เตีย (หัวหน้า วงศ.ราชพฤกษ์)
ที่มา: ศุภชัย ธีระกุล (2569)

1.1 รูปแบบวิธีการบรรเลงประโคมศพ

การบรรเลงประโคมศพ พบว่า เป็นการบรรเลงที่บรรเลงดนตรีในช่วงเย็นถึงหัวค่ำ เป็นการบรรเลงก่อนวันฌาปนกิจศพ ซึ่งจะบรรเลงในช่วง 17.00-20.00 ซึ่งรูปแบบวิธีการบรรเลงดนตรีมังคละในงานอวมงคล ในขั้นตอนของการบรรเลงประโคมศพ มีขั้นตอนดังนี้

ไหว้ครูก่อนการบรรเลง พบว่า เป็นพิธีกรรมก่อนเริ่มการบรรเลงเพื่อให้ระลึกถึงครูอาจารย์ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งจะเป็นการไหว้ครูเพียงครั้งเดียวตลอดจนถึงการบรรเลงงานในวันฌาปนกิจศพ และการไหว้ครูจะอยู่ในช่วงก่อนการบรรเลงประโคมศพ เครื่องสักการบูชาประกอบด้วย เหล้า บุหรี่ ธูป 9 ดอก เทียน 1 เล่ม เงิน 19 บาท ดอกไม้กำ

บรรเลงประโคมศพ พบว่า เป็นการเริ่มการบรรเลงดนตรีมังคละเพื่อเป็นสัญญาณให้คนในพื้นที่ได้รู้ว่าวันนี้จะมีการสวดพระอภิธรรมศพช่วงกลางคืนเป็นวันสุดท้าย

การบรรเลงก่อนพระสวด พบว่า การประโคมศพในช่วงนี้เป็นการบรรเลงให้ผู้เข้างานได้ฟังบทเพลงในการบรรเลงจะใช้บทเพลงไม้หนึ่ง บทเพลงไม้สามและบทเพลงไม้สี่ และในการบรรเลงประโคมศพจะใช้ความเร็วของการบรรเลงจะช้ากว่าการบรรเลงในงานอวมงคลซึ่งจะมีความเร็วตามหลักสากลอยู่ที่ความเร็ว 70 BPM ซึ่งในการบรรลงจะใช้บทเพลงต่างๆสลับกันตามเวลาอันสมควรจึงจบการบรรเลงด้วยบทเพลงไม้สี่ และลงจังหวะบทเพลงให้ยืดช้าลงจนจบ

บรรเลงรับพระ พบว่า การบรรเลงดนตรีมังคละเพื่อเป็นสัญญาณบอกว่าใกล้เวลาที่พระจะมาสวดพระอภิธรรมศพ ในช่วงนี้บทเพลงในการบรรเลงจะใช้บทเพลงไม้สี่ บทเพลงไม้ห้าและบทเพลงไม้หก ซึ่งในการบรรเลงประโคมศพช่วงนี้จะใช้ความเร็วของการในบทเพลงไม้สี่และบทเพลงไม้ห้า จะมีความเร็วตามหลักสากลอยู่ที่ความเร็ว 80 BPM ซึ่งจะเริ่มบรรเลงเร็วขึ้นในบทเพลงไม้หก ซึ่งมีความเร็วตามหลักสากลอยู่ที่ความเร็ว 100 BPM จากนั้นจะเร็วขึ้นอีกในช่วงจบบทเพลงซึ่งจะเป็นช่วงพระเดินมาถึงในบริเวณที่จัดงานโดยจะบรรเลงบทเพลงไม้สี่ ซึ่งมีความเร็วตามหลักสากลอยู่ที่ความเร็ว 100 BPM และลงจังหวะให้ยืดช้าลงในช่วงที่พระได้กำลังนั่งที่เบาะรองนั่งโดยจะใช้บทเพลงไม้สี่จนจบ ในส่วนปี่จะเป่าแบบด้นสด และนำบทเพลงในปัจจุบันหรือเพลงที่มีอารมณ์เศร้ามาบรรเลงให้เข้ากับจังหวะกลอง

บรรเลงส่งพระ พบว่า เป็นการบรรเลงหลังพระสวดพระอภิธรรมศพจบพระลุกออกจากที่นั่งจึงเริ่มบรรเลงโดยจะใช้บทเพลงไม้หนึ่ง ซึ่งมีความเร็วตามหลักสากลอยู่ที่ความเร็ว 100 BPM จนกว่าพระจะหายจากสายตาไปจึงหยุดการบรรเลง

ภาพ 3 การบรรเลงประโคมศพ
ที่มา: ศุภชัย ธีระกุล (2569)

1.2 รูปแบบวิธีการบรรเลงใส่บาตร

การบรรเลงใส่บาตร พบว่า เป็นการบรรเลงดนตรีมังคละในพิธีใส่บาตรเช้าในวันฌาปนกิจศพ ซึ่งจะบรรเลงในช่วง 06.00-08.00 รูปแบบวิธีการบรรเลงดนตรีมังคละในงานอวมงคล ในขั้นตอนของการบรรเลงใส่บาตร มีขั้นตอนดังนี้

บรรเลงใส่บาตร พบว่า เป็นการบรรเลงดนตรีมังคละเพื่อเป็นสัญญาณให้คนในพื้นที่มาทำบุญตักบาตรข้าวสุก ให้มาร่วมกันใส่บาตรในเวลานี้ก่อนที่พระสงฆ์จะมาในสถานที่งานและร่วมรับประทานอาหารพร้อมกับพระสงฆ์ฉันอาหารเช้า

บรรเลงประโคมใส่บาตร พบว่า เป็นการบรรเลงในช่วงที่ผู้ร่วมงานให้เริ่มนำข้าวสุกมาใส่ในบาตรร่วมกันและบรรเลงต่อไปจนกว่าพระสงฆ์จะมาถึงบริเวณที่จัดงาน บทเพลงในการบรรเลงจะใช้บทเพลงไม้หนึ่ง บทเพลงไม้สาม และบทเพลงไม้สี่ซึ่งในการบรรลงจะใช้บทเพลงต่างๆสลับกันตามเวลาอันสมควรจึงจบการบรรเลงด้วยบทเพลงไม้สี่ และลงจังหวะบทเพลงให้ยืดช้าลงจนจบ จากนั้นเมื่อใกล้ถึงเวลาที่พระสงฆ์จะเดินทางมาถึง การบรรเลงดนตรีมังคละจะใช้เพื่อเป็นสัญญาณบอกว่าใกล้เวลาที่พระจะมาฉันเช้าที่บริเวณงาน บทเพลงในการบรรเลงจะใช้บทเพลงไม้สี่ จะมีความเร็วตามหลักสากลอยู่ที่ความเร็ว 100 BPM ซึ่งจะเริ่มบรรเลงเร็วขึ้นจากนั้นจะเร็วขึ้นอีกในช่วงจบบทเพลง ในส่วนปี่จะเป่าแบบด้นสด และนำบทเพลงในปัจจุบันหรือเพลงที่มีอารมณ์เศร้ามาบรรเลงให้เข้ากับจังหวะกลอง

บรรเลงรับพระ พบว่า เป็นการบรรเลงช่วงพระเดินมาถึงในบริเวณที่จัดงานโดยจะบรรเลงบทเพลงไม้สี่ ซึ่งมีความเร็วตามหลักสากลอยู่ที่ความเร็ว 100 BPM และลงจังหวะให้ยืดช้าลงในช่วงที่พระได้กำลังนั่งที่เบาะรองนั่งโดยจะใช้บทเพลงไม้สี่บรรเลงจนจบ

บรรเลงพระสงฆ์ฉันอาหารเช้า พบว่า เป็นการบรรเลงในช่วงหลังพระสวดเสร็จและพระสงฆ์ฉันอาหารเช้าจึงตักข้าวที่นำมาตักบาตรให้พระสงฆ์ฉันอาหารเช้าพร้อมกับผู้ร่วมงาน โดยจะบรรเลงบทเพลงสองไม้และเพลงไม้หนึ่ง มีความเร็วตามหลักสากลอยู่ที่ความเร็ว 70 BPM จนถึงเวลาพอสมควรจึงจบด้วยไม้สี่ มีความเร็วตามหลักสากลอยู่ที่ความเร็ว 100 BPM แล้วยืดให้ช้าลงจนจบ

บรรเลงส่งพระ พบว่า เป็นการบรรเลงหลังพระสงฆ์ฉันอาหารเช้า พระสงฆ์ลุกออกจากที่นั่งจึงเริ่มบรรเลงโดยจะใช้บทเพลงไม้หนึ่ง ซึ่งมีความเร็วตามหลักสากลอยู่ที่ความเร็ว 100 BPM จนกว่าพระจะหายจากสายตาไปจึงหยุดการบรรเลง

ภาพ 4 การบรรเลงใส่บาตร
ที่มา: ศุภชัย ธีระกุล (2569)

1.3 รูปแบบวิธีการบรรเลงพระฉันภัตตาหารเพล

การบรรเลงพระฉันภัตตาหารเพล พบว่า เป็นการบรรเลงในพิธีพระฉันภัตตาหารเพลในช่วงเวลา 10.00-11.00 รูปแบบวิธีการบรรเลงดนตรีมังคละในงานอวมงคล ในขั้นตอนของการบรรเลงพระฉันภัตตาหารเพล มีขั้นตอนดังนี้

บรรเลงรับพระ พบว่า เป็นการบรรเลงช่วงพระเดินมาถึงในบริเวณที่จัดงานโดยจะบรรเลงบทเพลงไม้สี่ ซึ่งมีความเร็วตามหลักสากลอยู่ที่ความเร็ว 100 BPM และลงจังหวะให้ยืดช้าลงในช่วงที่พระได้กำลังนั่งที่เบาะรองนั่งโดยจะใช้บทเพลงไม้สี่บรรเลงจนจบ

บรรเลงพระฉันภัตตาหารเพล พบว่า เป็นการบรรเลงในช่วงหลังพระสวดเสร็จและพระสงฆ์ฉันอาหารเพลที่เจ้าภาพเตรียมไว้ให้พระสงฆ์ฉันอาหารเพลพร้อมกับผู้ร่วมงาน โดยจะบรรเลงบทเพลงสองไม้และเพลงไม้หนึ่ง มีความเร็วตามหลักสากลอยู่ที่ความเร็ว 70 BPM จนถึง

เวลาพอสมควรจึงจบด้วยไม้สี่ มีความเร็วตามหลักสากลอยู่ที่ความเร็ว 100 BPM แล้วยืดให้ช้าลงจนจบ

บรรเลงส่งพระ พบว่า เป็นการบรรเลงหลังพระสงฆ์ฉันอาหารเช้า พระสงฆ์ลุกออกจากที่นั่งจึงเริ่มบรรเลงโดยจะใช้บทเพลงไม้ส่งพระ ซึ่งมีความเร็วตามหลักสากลอยู่ที่ความเร็ว 100 BPM จนกว่าพระจะหายจากสายตาไปจึงหยุดการบรรเลง

ภาพ 5 การบรรเลงพระฉันภัตตาหารเพล
ที่มา: ศุภชัย ธีระกุล (2569)

1.4 รูปแบบวิธีการบรรเลงบรรเลงแห่ศพ

การบรรเลงแห่ศพ พบว่า เป็นการบรรเลงดนตรีมังคละในพิธีแห่ศพ ซึ่งจะบรรเลงในช่วง 11.00-11.30 รูปแบบวิธีการบรรเลงดนตรีมังคละในงานอวมงคล ในขั้นตอนของการบรรเลงบรรเลงแห่ศพ มีขั้นตอนดังนี้

บรรเลงประโคมแห่ศพ พบว่า เป็นการบรรเลงในการแห่ศพจากสถานที่จัดงานไปยังวัด โดยจะต้องเดินเข้าทางวัดจากประตูหน้าของวัดเท่านั้น จากนั้นให้บรรเลงต่อไปจนกว่าจะเอาโลงผู้เสียชีวิตวางที่แทนวางศพในศาลาเรียบแล้วจึงหลุดการบรรเลง และในการบรรเลงประโคมแห่ศพถ้ามีระยะทางใกล้จะใช้บบทเพลงไม้หนึ่ง และบทเพลงไม้สี่ และถ้าการแห่มีระยะทางไกลก็จะเพิ่มบทเพลงไม้หนึ่ง บทเพลงไม้สาม และบทเพลงไม้สี่ สลับบทเพลงไปจนถึงวัดเพื่อประกอบพิธีต่อไป ซึ่งมีความเร็วตามหลักสากลอยู่ที่ความเร็ว 70 BPM และลงจังหวะให้ยืดช้าลงจนจบด้วยบทเพลงไม้สี่

ภาพ 6 การบรรเลงประโคมแห่ศพ

ที่มา: ศุภชัย ธีระกุล (2569)

1.5 รูปแบบวิธีการบรรเลงบรรเลงพระเทศน์

การบรรเลงพระเทศน์ พบว่า เป็นการบรรเลงดนตรีมังคละในพิธีประโคมพระเทศน์ซึ่งจะบรรเลงในช่วง 13.00-14.00 รูปแบบวิธีการบรรเลงดนตรีมังคละในงานอวมงคล ในขั้นตอนของการบรรเลงประโคมพระเทศน์มีขั้นตอนดังนี้

บรรเลงประโคมก่อนพระเทศน์ พบว่า เป็นการบรรเลงดนตรีมังคละในการช่วงเวลาก่อนระภิกษุผู้แสดงพระธรรมเทศนาจะมาที่บริเวณงาน บรรเลงให้กับผู้ที่มาร่วมงานได้ฟัง โดยจะบรรเลงบทเพลงไม้สามและเพลงไม้หกมีความเร็วตามหลักสากลอยู่ที่ความเร็ว 70 BPM จนถึงเวลาพอสมควรจึงจบด้วยไม้สี่ มีความเร็วตามหลักสากลอยู่ที่ความเร็ว 100 BPM แล้วยืดให้ช้าลงจนจบ

บรรเลงส่งพระ พบว่า เป็นการบรรเลงช่วงพระเดินมาถึงในบริเวณที่จัดงานโดยจะบรรเลงบทเพลงไม้สี่ มีความเร็วตามหลักสากลอยู่ที่ความเร็ว 100 BPM และลงจังหวะให้ยืดช้าลงในช่วงที่พระได้กำลังนั่งที่เบาะรองนั่งโดยจะใช้บทเพลงไม้สี่บรรเลงจนจบ

ภาพ 7 การบรรเลงพระเทศน์

ที่มา: ศุภชัย ธีระกุล (2569)

1.6 รูปแบบวิธีการบรรเลงบรรเลงวนเมรุ

การบรรเลงวนเมรุ พบว่า เป็นการบรรเลงดนตรีมังคละในพิธีบรรเลงวนเมรุซึ่งจะบรรเลงในช่วง 15.00-15.30 รูปแบบวิธีการบรรเลงดนตรีมังคละในงานอวมงคล ในขั้นตอนของการบรรเลงวนเมรุมีขั้นตอนดังนี้

บรรเลงประโคมวนเมรุ พบว่า เป็นการบรรเลงดนตรีมังคละในการช่วงเวลาก่อนนำศพผู้เสียชีวิตขึ้นเมรุจะต้องประโคมด้วยดนตรีมังคละวนเมรุ 3 รอบ โดยวิธีการวนรอบเวรุต้องเวียนซ้าย (ทวนเข็มนาฬิกา) จะเริ่มตั้งแถวทางทางลงเมรุ ทางขวา โดยในรอบเมรุรอบที่ 1 จะบรรเลงบทเพลงผีเดินไม้หนึ่ง ผีเดินไม้สอง และผีเดินไม้สาม มีความเร็วตามหลักสากลอยู่ที่ความเร็ว 60 BPM แบ่งเป็น $\frac{1}{3}$ ต่อ 1 บทเพลงของเพลงผีเดินของรอบเมรุจะต้องบรรเลงบทเพลงผีเดินให้ครบทุกเพลงก่อนถึงบันไดด้านขวาของเมรุจึงเปลี่ยนเปลี่ยนบทเพลงด้วยวิธีการตีรัวให้สัญญาจากกลองมังคละ แล้วจึงเปลี่ยนบทบรรเลงเพลงไม้สี่ ในรอบที่ 2 มีความเร็วตามหลักสากลอยู่ที่ความเร็ว 70 BPM และในรอบที่ 3 แล้วจึงเปลี่ยนบรรเลงบทเพลงไม้หกมีความเร็วตามหลักสากลอยู่ที่ความเร็ว 70 BPM เมื่อใกล้จะจบรอบที่ 3 ให้เปลี่ยนบรรเลงบทเพลงไม้สี่มีความเร็วตามหลักสากลอยู่ที่ความเร็ว 80 BPM แล้วยืดให้ช้าลงจนจบเมื่อถึงบันไดในจุดเริ่มต้น

ภาพ 8 การบรรเลงวนเมรุ
ที่มา: ศุภชัย ธีระกุล (2569)

1.7 รูปแบบวิธีการบรรเลงบรรเลงบรรเลงใส่ธูป

การบรรเลงใส่ธูป พบว่า เป็นการบรรเลงดนตรีมังคละในพิธีบรรเลงใส่ธูปซึ่งจะบรรเลงในช่วง 15.00-15.30 รูปแบบวิธีการบรรเลงดนตรีมังคละในงานอวมงคล ในขั้นตอนของการบรรเลงใส่ธูปมีขั้นตอนดังนี้

บรรเลงประโคมใส่ธูป พบว่า เป็นการบรรเลงดนตรีมังคละในการช่วงหลังเสร็จจากพิธีวนเมรุศพของผู้เสียชีวิตซึ่งจะนำศพผู้เสียชีวิตขึ้นเมรุจากทางบันไดด้านซ้ายเพื่อให้ผู้ร่วมงานได้วางดอกไม้จันทน์ โดยจะบรรเลงดนตรีมังคละในบทเพลงไม้หนึ่ง บทเพลงไม้สาม บทเพลงไม้สี่ บทเพลงไม้ห้า และบทเพลงไม้หก มีความเร็วตามหลักสากลอยู่ที่ความเร็ว 70 BPM และใกล้จะหมดคนวางดอกไม้จันทน์จึงบรรเลงไม้สี่ ยืดจังหวะให้ช้าลงจนผู้วางดอกไม้จันทน์คนสุดท้ายวางดอกไม้จันทน์เรียบร้อยจึงจบเพลง

ภาพ 9 การบรรเลงใส่ธูป
ที่มา: ศุภชัย ธีระกุล (2569)

1.8 รูปแบบวิธีการบรรเลงบรรเลงบรรเลงบรรเลงส่งไฟ

การบรรเลงส่งไฟ พบว่า เป็นการบรรเลงดนตรีมังคละในพิธีบรรเลงส่งไฟซึ่งจะบรรเลงในช่วง 15.30 รูปแบบวิธีการบรรเลงดนตรีมังคละในงานอวมงคล ในขั้นตอนของการบรรเลงส่งไฟมีขั้นตอนดังนี้

บรรเลงประโคมส่งไฟ พบว่า เป็นการบรรเลงดนตรีมังคละในการช่วงที่นำศพผู้เสียชีวิตเข้าเตาเผาศพแล้วทำการฌาปนกิจศพของผู้เสียชีวิต โดยวงดนตรีมังคละจะยืนรอด้านหลังเมรุเพื่อรอควันจากการฌาปนกิจศพควันออกปล่องเมรุ จึงเริ่มบรรเลงบทเพลงไม้หนึ่ง มีความเร็วตามหลักสากลอยู่ที่ความเร็ว 100 BPM ประมาณ 5-6 รอบ จึงบรรเลงไม้สี่ ยืดจังหวะให้ช้าลงจนจึงจบเพลง

ภาพ 10 การบรรเลงบรรเลงส่งไฟ
ที่มา: ศุภชัย ธีระกุล (2569)

จากข้อมูลภาคสนาม พบว่า การบรรเลงดนตรีมังคละวง (ศ.ราชพฤกษ์) จะมีรูปแบบวงที่ใช้ในงานอวมงคลมี 3 รูปแบบ 1. รูปแบบนั่งบรรเลงจะใช้ในงานบรรเลงดังนี้ บรรเลงประโคมศพ บรรเลงใส่บาตร บรรเลงพระฉันภัตตาหารเพล บรรเลงการพระเทศน์ ในการจัดวงในลักษณะนั่งบรรเลง จะเป็นช่วงเวลาในพิธีที่มีพระสงฆ์มาในพิธีการและกลองมังคละเป็นตัวนำในการเปลี่ยนบทเพลงซึ่งมีความสำคัญในการที่จะต้องค่อยดูว่าพระสงค์มาในสถานที่เพื่อเป็นเครื่องดนตรีที่จะนำไปสู่บทเพลงในการรับพระ-ส่งพระ จึงจัดให้รูปแบบนั่งบรรเลงนำกลองมังคละให้อยู่ส่วนหน้าของวงดนตรี 2. รูปแบบยืนบรรเลงจะใช้ในงานบรรเลงดังนี้ บรรเลงใส่ธูป บรรเลงส่งไฟ เป็นรูปแบบที่ผู้ร่วมงานใช้การฟังจังหวะในการร่วมพิธี กลองยืนจึงเป็นเครื่องดนตรีที่บอกจังหวะช้าเร็วและการจบเพลงในการบรรเลง 3. รูปแบบเดินแห่จะใช้ในงานบรรเลงดังนี้ บรรเลงแห่ศพ บรรเลงวนเมรุ โดยมีลักษณะวงแบบครึ่งวงกลมเป็นรูปแบบที่ผู้ร่วมงานฟังจังหวะกลองยืนเป็นหลัก เนื่องจากเป็นการบรรเลงพร้อมกับผู้ร่วมงานต้องเดินตามวงดนตรีมังคละ ดังนั้นกลองยืนจึงเครื่องดนตรีที่บอกจังหวะช้าเร็วและการจบเพลงในการบรรเลง ส่วนปี่จะอยู่ในส่วนท้ายของวงมังคละในงานอวมงคลในรูปแบบที่ 3 รูปแบบ ซึ่งปี่จะเป็นเพียงเครื่องดนตรีที่ดำเนินทำนองเพียงชิ้นเดียวในวง แต่ไม่มีความสำคัญในการเปลี่ยนบทเพลงหรือในการกำกับจังหวะในวง

ภาพ 11 รูปแบบวงมังคละในงานอวมงคล

2. บทพลงดนตรีมังคละในงานอวมงคลบรรเลง (วงศ.ราชพฤกษ์)

จากข้อมูลภาคสนาม พบว่า บทพลงดนตรีมังคละจะเรียกชื่อบทเพลงจากจังหวะของกลองยืนและกลองหลอน ซึ่งในงานอวมงคลของมังคละวงศ.ราชพฤกษ์ มีการใช้บทเพลงในงานอวมงคล 11 บทเพลง ดังนี้ 1. เพลงไม้หนึ่ง 2. เพลงไม้สอง 3. เพลงไม้สาม 4. เพลงไม้สี่ 5. เพลงไม้ห้า 6. เพลงไม้หก 7. เพลงสองไม้ 8. เพลงส่งพระ 9. ผีเดินไม้หนึ่ง 10. ผีเดินไม้สอง 11. ผีเดินไม้สาม

ตาราง 1 บทพลงดนตรีมังคละจังหวัดสุโขทัยในงานอวมงคล

1.เพลงไม้หนึ่ง

กลองยืน

- - จุ๊บ จง	- เท่ง - จง	- - จุ๊บ จง	- เท่ง - จง	- - จุ๊บ จง	- เท่ง - จง	- - จุ๊บ จง	- เท่ง - จง

กลองหล่อน

-จ๊ะตึงหนืด	- จ๊ะ - ตืด	- ตืด - จ๊ะ	ติง จ๊ะ - ตืด	-จ๊ะตึงหนืด	- จ๊ะ - ตืด	- ตืด - จ๊ะ	ติง จ๊ะ - ตืด

2.เพลงไม้สอง

กลองยืน

- จุ๊บ - จง	-เท่ง จง เท่ง	- จุ๊บ - จง	- ท่ง จง เท่ง	- จุ๊บ - จง	-เท่ง จง เท่ง	- จุ๊บ - จง	-เท่ง จง เท่ง

กลองหลอน

-จ๊ะตึง หนืด	- จ๊ะ - ตืด	-จ๊ะตึง หนืด	- ตืด - ตืด	-จ๊ะตึง หนืด	- จ๊ะ - ตืด	-จ๊ะตึง หนืด	- ตืด - ตืด

3.เพลงไม้สาม

กลองยืน

- จุ๊บ - จง	- เท่ง - จง	- - จุ๊บ จง	-เท่ง จง เท่ง	- จุ๊บ - จง	- เท่ง - จง	- - จุ๊บ จง	-เท่ง จง เท่ง

กลองหลอน

-จ๊ะตึง หนืด	- จ๊ะ - ตืด	-จ๊ะตึง หนืด	- จ๊ะ ติง จ๊ะ	-จ๊ะตึง หนืด	- จ๊ะ - ตืด	-จ๊ะตึง หนืด	- จ๊ะ ติง จ๊ะ

4.เพลงไม้สี่ เพลงครู

กลองยืน

- จุ๊บ - จง	-เท่ง จง เท่ง	- จง - เท่ง	จง เท่ง - จง	- จุ๊บ - จง	-เท่ง จง เท่ง	- จง - เท่ง	จง เท่ง - จง

กลองหล่อน

-จ๊ะตึง หนืด	- จ๊ะ ติง จ๊ะ	ตืด - - จ๊ะ	ติง จ๊ะ - ตืด	-จ๊ะตึง หนืด	- จ๊ะ ติง จ๊ะ	ตืด - - จ๊ะ	ติง จ๊ะ - ตืด

ตาราง 1 บทพลงดนตรีมังคละจังหวัดสุโขทัยในงานอวมงคล (ต่อ)

5.เพลงไม้ห้า

กลองยืน

- จุ๊บ – จง	-เท่ง จง เท่ง	- จง - เท่ง	จง เท่ง – จง	- เท่ง - จง	- เท่ง - จง	-เท่ง จง เท่ง	- จง - จง

กลองหล่อน

-จ๊ะตึง หนึด	- จ๊ะ ติง จ๊ะ	ตึด - - จ๊ะ	ติง จ๊ะ - ตึด	- จ๊ะ - ตึด	- จ๊ะ – ตึด	- จ๊ะ ติง จ๊ะ	- ตึด - ตึด

6.เพลงไม้หก

กลองยืน

- - - จง	- จง – เท่ง	- - จง เท่ง	- จง - จง	- จุ๊บ - จง	- เท่ง - จง	- เทิด - เทิ้ง	- จง - จง

กลองหล่อน

-จ๊ะตึงหนึด	- จ๊ะ - ตึด	-จ๊ะตึงหนึด	- จ๊ะ - จ๊ะ	- ตึด - ตึด	-จ๊ะตึง หนึด	-จ๊ะตึง หนึด	- จ๊ะ - จ๊ะ

7.เพลงสองไม้

กลองยืน

- ป่ะ - -	- ป่ะ - ป่ะ	- ป่ะ - เท่ง	- ป่ะ-เท่ง	- ป่ะ - -	- ป่ะ - ป่ะ	- ป่ะ - เท่ง	- ป่ะ-เท่ง

กลองหล่อน

- ติง - จ๊ะ	- ติง - ติง	- ติง - จ๊ะ	- ติง - จ๊ะ	- ติง - จ๊ะ	- ติง - ติง	- ติง - จ๊ะ	- ติง - จ๊ะ

8.เพลงส่งพระ

กลองยืน

- ป่ะ - -	- ป่ะ - ป่ะ	- ป่ะ - เท่ง	- ป่ะ-เท่ง	- ป่ะ - -	- ป่ะ - ป่ะ	- ป่ะ - เท่ง	- ป่ะ-เท่ง

กลองหล่อน

- หนึด - จ๊ะ	ติงหนึด- ตึด	- ตึด - จ๊ะ	-ตึด- จ๊ะ	- หนึด - จ๊ะ	ติงหนึด- ตึด	- ตึด - จ๊ะ	-ตึด- จ๊ะ

9. ผีเดินไม้หนึ่ง

- - จุ๊บ ปะ	- เท่งจุ๊บ ปะ	- - จุ๊บ ปะ	- เทิด-(เทิ้ง)	- - จุ๊บ ปะ	- เท่งจุ๊บ ปะ	- - จุ๊บ ปะ	- เทิด-(เทิ้ง)

10.ผีเดินไม้สอง

- - จุ๊บ ปะ	- เทิด-(เทิ้ง)	- - จุ๊บ ปะ	- เทิด-(เทิ้ง)	- - จุ๊บ ปะ	- เทิด-(เทิ้ง)	- - จุ๊บ ปะ	- เทิด-(เทิ้ง)

11.ผีเดินไม้สาม

- - จุ๊บ ปะ	- เทิด - เทิ่ง	- เทิดจุ๊บ ปะ	- เทิด-(เทิ้ง)	- เทิดจุ๊บ ปะ	- เทิด-(เทิ้ง)

3. ความเชื่อในการบรรเลงดนตรีมังคละ (มังคละวงศ.ราชพฤกษ์)

จากข้อมูลภาคสนาม พบว่า มีความเชื่อในการบรรเลงดนตรีมังคละในงานอวมงคล วงมังคละ ศ.ราชพฤกษ์ 6 ประการ 1. การบรรเลงดนตรีมังคละได้เป็นการบ่งบอกว่าสถานที่ใกล้ๆนี้มีงานศพ บอกเวลาให้ผู้ที่จะร่วมงานได้เตรียมตัวไปทำพิธีต่างๆ 2. การบรรเลงดนตรีมังคละเพื่อระลึกถึคุณงามความดีของผู้เสียชีวิต ความโคกเศร้าในความดีของผู้เสียชีวิต ทำให้ผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่คิดถึงด้วยความอาลัยอาวรณ์ต่อผู้เสียชีวิต 3. การบรรเลงดนตรีมังคละอุทิศส่วนบุญกุศลให้กับผู้เสียชีวิตเพื่อส่งบุญกุศลหนุนนำให้ดวงวิญญาณได้รับผลบุญและไปสู่สุขติภูมิ 4. การบรรเลงดนตรีมังคละเพื่อเป็นการแสดงความเคารพต่อพระสงฆ์ผู้มาทำพิธีกรรมให้กับผู้เสียชีวิตและผู้มาร่วมงาน 5. การบรรเลงดนตรีมังคละเพื่อเป็นการขอขมาของญาติ พี่ น้อง ลูก หลาน และผู้ที่เคยล่วงเกินต่อผู้เสียชีวิตเป็นครั้งสุดท้าย 6. การบรรเลงดนตรีมังคละเพื่อให้ผู้เป็นญาติพี่น้อง ลูก หลาน ผู้ร่วมงานผ่อนคลาย เข้าใจถึงความเชื่อตามกฎไตรลักษณ์ อนิจจัง ทุกขังและอนัตตา และเชื่อว่าวิณญาณผู้เสียชีวิตได้ออกจากภพภูมินี้ไปสู่ภพภูมิหน้าที่ดีแล้ว (ดำรงค์ ศรีม่วง, การสัมภาษณ์, 12 มกราคม 2569)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. รูปแบบวิธีการบรรเลงดนตรีมังคละในงานอวมงคล มี 8 รูปแบบ ดังนี้ 1. บรรเลงประโคมศพ 2. บรรเลงใส่บาตร 3. บรรเลงพระฉันภัตตาหารเพลง 4. บรรเลงแห่ศพ 5. บรรเลงการพระเทศน์ 6. บรรเลงวนเมรุ 7. บรรเลงใส่ธูป 8. บรรเลงส่งไฟ

รูปแบบเครื่องดนตรีมังคละในงานอวมงคล มีเครื่องดนตรี 5 ชิ้น ดังนี้ กลองยืน 1 ตัว กลองหลอน 1 ตัว กลองมังคละ 1 ตัว ปี่ 1 ตัว ฆ้องหาม 1 ชุด

รูปแบบอัตราจังหวะความร็วของการบรรเลงมังคละในงานอวมงคล มีอัตราจังหวะตามหลักสากล 4 รูปแบบ ดังนี้ 1. อัตราจังหวะ 60 BPM 2. อัตราจังหวะ 70 BPM 3. อัตราจังหวะ 80 BPM 4. อัตราจังหวะ 100 BPM

รูปแบบวงที่ใช้ในการบรรเลงมังคละในงานอวมงคล มีรูปแบบวง 3 รูปแบบ ดังนี้

1. รูปแบบวงแบบนั่งบรรเลง โดยรูปแบบวงแบบนั่งบรรเลงเครื่องดนตรีคู่หน้าจะมีกลองมังคละกับฆ้องหามคู่กัน เครื่องคู่หลังจะมีกลองยืนและกลองหลอนคู่กัน ส่วนท้ายสุดจะเป็นปี่

2. รูปแบบวงแบบยืนบรรเลง โดยรูปแบบวงแบบยืน เครื่องดนตรีคู่หน้าจะมีกลองยืนกับกลองหลอนคู่กัน เครื่องคู่หลังจะมีกลองมังคละและฆ้องหามคู่กัน ส่วนท้ายสุดจะเป็นปี่

3. รูปแบบวงแห่บรรเลง โดยรูปแบบวงแบบแห่ เครื่องดนตรีคู่หน้าจะมีกลองยืนกับกลองหลอนคู่กัน เครื่องคู่หลังจะมีกลองมังคละและฆ้องหามคู่กัน ส่วนท้ายสุดจะเป็นปี่ และมีลักษณะวงแบบครึ่งวงกลม

2. บทพลงดนตรีมังคละในงานอวมงคล มีบทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานอวมงคล 11 บทเพลง ดังนี้ 1. บทเพลงไม้หนึ่ง 2. บทเพลงไม้สอง 3. บทเพลงไม้สาม 4. บทเพลงไม้สี่ 5. บทเพลงไม้ห้า 6.บทเพลงไม้หก 7. บทเพลงไม้ผีเดิน1 8. บทเพลงไม้ผีเดิน2 9. บทเพลงไม้ผีเดิน3 10. บทเพลงสองไม้ 11.บทเพลงส่งพระ

3. ความเชื่อในการบรรเลงดนตรีมังคละในงานอวมงคล มีความเชื่อ 6 ประการ 1. เป็นสัญญาณในการทำพิธี 2. เป็นการให้เกียรติต่อผู้เสียชีวิต 3. เป็นเรื่องดวงวิญญาณหลังความตาย 4. เป็นการแสดงความเคารพต่อพระสงฆ์ 5. เป็นการขอขมาต่อผู้เสียชีวิต 6. เป็นการบรรเลงให้ผู้ร่วมงานผ่อนคลาย

อภิปรายผลการวิจัย

1. รูปแบบวิธีการบรรเลงดนตรีมังคละในงานอวมงคล

รูปแบบวิธีการบรรเลงดนตรีมังคละในงานอวมงคลวงมังคละศ.ราชพฤกษ์ มีรูปแบบการบรรเลงอย่างมีระบบโดยมังคละวงศ.ราชพฤกษ์มีรูปแบบการบรรเลงที่มีเอกลักษณ์มีขั้นตอนพิธีกรรมการบรรเลงดนตรีมังคละตามความต้องการในพิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งมีบทบาทในการบรรเลงงานอวมงคลของบุคคลทั่วไป มีรูปแบบการบรรเลงในงานอวมงคลในพิธีกรรมถึง 8 รูปแบบ ได้แก่ การบรรเลงประโคมศพ การบรรเลงใส่บาตร การบรรเลงพระฉันภัตตาหารเพล การบรรเลงแห่ศพ การบรรเลงพระเทศน์ การบรรเลงวนเมรุ การบรรเลงใส่ธูป และการบรรเลงส่งไฟ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการใช้ดนตรีมังคละในทุกช่วงของพิธีกรรมตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดพิธี สอดคล้องกับ นพนธ์ สัมมา และคณะ (2534, อ้างถึงใน อาหมัดอัลซารีย์ มูเก็ม, 2559, น. 19) อธิบายถึง พิธีกรรมไว้ว่า พิธีกรรมเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่ปรากฏอยู่ในสังคมมนุษย์ มนุษย์ในแต่ละสังคมมีพิธีกรรมไปตามความเชื่อของกลุ่มตนเอง และถ่ายทอดความเชื่อนั้นไปสู่ลูกหลาน ตลอดจน สังคมอื่นที่อยู่ใกล้เคียง พิธีกรรมบางอย่างจึงเป็นกิจกรรมที่ปฏิบัติสืบเนื่องกันมานับพันปี ลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างด้านค่านิยมและการสืบทอดองค์ความรู้ทางดนตรีของแต่ละพื้นที่ ซึ่งอาจเกิดจากปัจจัยด้านสังคม วัฒนธรรม และความเชื่อของชุมชน

รูปแบบเครื่องดนตรีมังคละในงานอวมงคลวงมังคละศ.ราชพฤกษ์ ในรูปแบบเครื่องดนตรีในงานอวมงคลจะใช้เครื่องดนตรีในวงมังคละในการบรรเลงเพียง 5 ชิ้น คือกลองมังคละ กลองยืน กลองหลอน ฆ้อง และปี่ เรียกว่าวงปี่กลองมังคละถือเป็นรูปแบบวงพื้นฐาน สะท้อนให้เห็นถึงแนวทางการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดวงดนตรีให้เหมาะสมกับลักษณะการบรรเลงและวัตถุประสงค์ของพิธีกรรมในแต่ละท้องถิ่น โดยเฉพาะจังหวัดสุโขทัยที่ไม่นำฉาบเล็กและฉาบใหญ่มาใช้ในการบรรเลงเป็นเพราะต้องการควบคุมลักษณะเสียงของในวงดนตรีไม่ให้มีความดังหรืออึกทึกจนเกินไป เพื่อให้เหมาะสมกับบรรยากาศของงานอวมงคลที่มีลักษณะโศกเศร้าและสำรวม สอดคล้องกับนพดล พันธุ์เพ็ชร์ และณัฏฐนิช นักปี่ (2566, น. 93) กล่าวว่า ดนตรีมังคละ หรือเรียกว่า วงปี่กลอง ซึ่งประกอบไปด้วยเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีคือ กลองมังคละ กลองยืน กลองหลอน ฆ้อง ฉิ่ง ฉาบ กรับ และเครื่องเป่าคือปี่ มาผสมวงเข้าด้วยกัน เพื่อใช้ประกอบงานพิธี และโอกาสสำคัญต่างๆ เพื่อใช้ประกอบงานพิธีมงคล จากความแตกต่างของเครื่องดนตรีมังคละซึ่งอธิบายได้ว่าการใช้เครื่องดนตรีที่ต่างกันเป็นเรื่องของกระบวนการสืบทอดศิลปะการบรรเลงมาตามแบบฉบับของพื้นที่ได้อย่างมีอัตลักษณ์ แสดงให้เห็นถึงการปรับเปลี่ยนรูปแบบวงดนตรีให้เหมาะสมกับการแสดงและลักษณะของชุมชน อีกทั้งรูปแบบการจัดวงก็มีความหลากหลาย เช่น รูปแบบนั่งบรรเลง ยืนบรรเลง และแห่บรรเลง ซึ่งสะท้อนถึงความยืดหยุ่นในการใช้ดนตรีมังคละตามสถานการณ์ของพิธีกรรม

รูปแบบอัตราจังหวะความร็วของการบรรเลงมังคละในงานอวมงคลวงศ.ราชพฤกษ์ สามารถจำแนกตามหลักการวัดความเร็วของดนตรีสากล ได้ 4 ระดับ ได้แก่ อัตราจังหวะ 60 BPM, 70 BPM, 80 BPM และ100 BPM สะท้อนให้เห็นว่าการบรรเลงดนตรีมังคละมีการกำหนดความเร็วของจังหวะอย่างเป็นระบบ และมีความสัมพันธ์กับลำดับขั้นตอนของพิธีกรรม ตลอดจนบทบาทหน้าที่ของดนตรีในแต่ละช่วงของงานอวมงคล ซึ่งเป็นการบรรเลงตามความเคยชินหรือความรู้สึกของผู้บรรเลงเพียงอย่างเดียว ซึ่งสอดคล้องกับ พิทักษ์ คชวงษ์ (2542, น. 75-82) กล่าวว่า ดนตรีพื้นเป็นดนตรีที่ชาวบ้านสร้างสรรค์ขึ้นด้วยการร้องหรือบรรเลงโดยชาวบ้านมีลักษณะเป็นดนตรีที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น แต่ละท้องถิ่นจะมีดนตรีที่มี สำเนียงทำนอง และจังหวะลีลาที่เป็นของตนเอง เมื่อบรรเลงผู้ฟังสามารถรู้ได้ทันทีว่าเป็นดนตรีของท้องถิ่นใด ดังนั้น การเลือกใช้อัตราจังหวะ 60–100 BPM ในการบรรเลงมังคละจึงเป็นการกำหนดความเร็วที่เหมาะสมกับบริบทของงานอวมงคล ซึ่งมุ่งเน้นความสำรวม ความเคารพ และความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรม

รูปแบบการจัดวงดนตรีในงานอวมงคลวงมังคละวงศ.ราชพฤกษ์มี 3 รูปแบบ ประกอบด้วย 1. รูปแบบนั่งบรรเลง ที่เป็นการบรรเลงในพิธีกรรมที่มีพระสงฆ์มาร่วมพิธี และมีผู้ร่วมงานมีอริยาบทในการนั่งทำพิธี 2. รูปแบบยืนบรรเลง เป็นการบรรเลงเพื่อเป็นการให้เกียรติกับผู้เสียชีวิต

และผู้ร่วมงาน 3. รูปแบบเดินแห่บรรเลง เป็นการบรรเลงเพื่อเป็นการนำผู้เสียชีวิตไปยังสถานที่อื่นเพื่อทำพิธีกรรมต่อไป ซึ่งสะท้อนถึงความยืดหยุ่นและรูปแบบในการบรรเลงดนตรีมังคละในงานอวมงคลตามสถานการณ์ของพิธีกรรม โดยทั้ง 3 รูปแบบมีการจัดเพื่อให้ได้การรับฟังเสียงในการบรรเลงของเครื่องดนตรีอื่นๆในวงดนตรีได้อย่างชัดเจนและการเปลี่ยนบทเพลงตามจังหวะในการทำพิธีกรรมต่อผู้ร่วมงาน

2. บทเพลงดนตรีมังคละในงานอวมงคล

บทเพลงดนตรีมังคละในงานอวมงคลวงมังคละศ.ราชพฤกษ์ มีจำนวนบทเพลงที่ใช้ในงานอวมงคลได้อย่างชัดเจน โดยมังคละศ.ราชพฤกษ์ มีบทเพลงที่ใช้ในงานอวมงคล 11 บทเพลง คือ เพลงไม้หนึ่ง เพลงไม้สอง เพลงไม้สาม เพลงไม้สี่ เพลงไม้ห้า เพลงไม้หก เพลงผีเดินไม้หนึ่ง เพลงผีเดินไม้สอง เพลงผีเดินไม้สาม เพลงสองไม้ และเพลงส่งพระ แสดงให้เห็นว่าพื้นที่สุโขทัยยังคงรักษามรดกทางดนตรีมังคละไว้ได้อย่างสมบูรณ์ และมีระบบบทเพลงที่ใช้ในพิธีกรรมอย่างเป็นลำดับขั้น ทั้งยังสะท้อนถึงการดำรงอยู่ขององค์ความรู้ทางดนตรีที่ได้รับการถ่ายทอดอย่างต่อเนื่องจากครูดนตรีสู่ศิษย์และจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง สอดคล้องกับแนวคิดของวรวุธ สุวรรณฤทธิ์ และคณะ (2546, อ้างถึงใน ณทิพรดา ไชยศิลป์, 2566) ได้กล่าวถึง ลักษณะของวัฒนธรรมว่า วัฒนธรรมเกิดจากการเรียนรู้ เป็นมรดกของสังคม เป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิต เป็นสิ่งที่บุคคลได้มาด้วยการเรียนรู้ เป็นสมบัติส่วนร่วม และสามารถแลกเปลี่ยนได้ไม่ใช่สิ่งที่คงที่ตายตัว การคงอยู่ของบทเพลงทั้ง 11 บทในงานอวมงคลของวงมังคละศ.ราชพฤกษ์เห็นถึงกระบวนการสืบทอดวัฒนธรรมที่ยังคงมีความเข้มแข็ง แม้บริบททางสังคมในปัจจุบันจะเปลี่ยนแปลงไปก็ตามทั้งนี้ การรักษาแบบแผนการใช้บทเพลงไว้อย่างครบถ้วนยังแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญต่อคุณค่าทางจิตใจ ความเชื่อ และความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ดนตรีมังคละยังคงได้รับการสืบทอดในพื้นที่จังหวัดสุโขทัย

3. ความเชื่อเกี่ยวกับการบรรเลงดนตรีมังคละในงานอวมงค

ความเชื่อเกี่ยวกับวงดนตรีมังคละศ.ราชพฤกษ์ มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการประกอบพิธีกรรมงานอวมงคล โดยพบความเชื่อสำคัญจำนวน 6 ประการ ได้แก่ ความเชื่อว่าดนตรีมังคละเป็นสัญญาณในการประกอบพิธีกรรม เป็นการให้เกียรติแก่ผู้เสียชีวิต เป็นการแสดงความเคารพต่อพระสงฆ์ เป็นการบรรเลงเพื่ออุทิศส่วนกุศลแก่ดวงวิญญาณของผู้เสียชีวิต เป็นการขอขมาต่อผู้ล่วงลับ และเป็นการสร้างบรรยากาศให้ผู้ร่วมงานเกิดความผ่อนคลาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าดนตรีมังคละมิได้ทำหน้าที่เพียงสร้างเสียงดนตรีประกอบพิธีเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างผู้เสียชีวิต ครอบครัว ชุมชน และหลักความเชื่อทาง

พระพุทธศาสนา ส่งผลให้การประกอบพิธีกรรมดำเนินไปอย่างสมบูรณ์ตามจารีตประเพณีของท้องถิ่น สอดคล้องกับแนวคิดของ ศรีศักร วัลลิโภดม (2536, น. 30-31) กล่าวว่า ความเชื่อนอกจากจะเป็นตัวบ่งชี้สภาวะทางสังคมของสังคมนั้น ๆ แล้ว ยังเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดพิธีกรรมต่างๆ ตามรูปแบบของความเชื่อตามมาด้วย เพราะเมื่อคนมาอยู่ร่วมกันเป็นสังคมได้ก็ย่อมมีความเชื่อต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปในแนวทางเดียวกัน ยังผลให้เกิดพฤติกรรมต่าง ๆ ตามความเชื่อนั้น พฤติกรรมส่วนหนึ่งจึงถูกแสดงออกมาในรูปแบบของพิธีกรรมนั่นเอง ดังนั้นบุคคลมีความเชื่อร่วมกัน ย่อมเกิดการแสดงออกผ่านแบบแผนของพิธีกรรมที่ได้รับการยอมรับและสืบทอดต่อกันมา การบรรเลงดนตรีมังคละในงานอวมงคลจึงเป็นการแสดงออกเชิงพฤติกรรมที่เกิดจากความเชื่อร่วมของชุมชน มิใช่เพียงการบรรเลงเพื่อความไพเราะ แต่เป็นองค์ประกอบสำคัญของพิธีกรรมที่มีความหมายทั้งในด้านศาสนา จิตวิญญาณ และสังคม

จากผลการศึกษาดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า ดนตรีมังคละในงานอวมงคลวงมังคละศ.ราชพฤกษ์ของจังหวัดสุโขทัยใช้ดนตรีมังคละในงานอวมงคลในบทบาทของดนตรีในฐานะส่วนหนึ่งของพิธีกรรมและความเชื่อของชุมชนส่งผลให้บริบททางสังคม วัฒนธรรม และการสืบทอดองค์ความรู้ ซึ่งทำให้รูปแบบการบรรเลง บทเพลง และความเชื่อ ซึ่งทำให้ดนตรีมังคละยังคงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของท้องถิ่น และควรได้รับการอนุรักษ์และถ่ายทอดองค์ความรู้สู่คนรุ่นต่อไป เพื่อให้ดนตรีพื้นบ้านชนิดนี้ยังคงมีบทบาทอยู่ในสังคมไทยต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ส่งเสริมการถ่ายทอดองค์ความรู้แก่เยาวชนในชุมชน
2. สนับสนุนการจัดกิจกรรมเผยแพร่ดนตรีมังคละในเชิงวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาเปรียบเทียบโครงสร้างทางทำนองและจังหวะดนตรีมังคละ
2. ศึกษาบทบาทดนตรีมังคละในงานมงคลเปรียบเทียบกับงานอวมงคล

เอกสารอ้างอิง

ณทิพรดา ไชยศิลป์. (2566). วัฒนธรรมไทยบนพื้นฐานของพระพุทธศาสนา. *มจร สุรนารีสาร, 1*(1), 30–44. https://so14.tci-thaijo.org/index.php/msjkorat/article/view/665

นพดล พันธุ์เพ็ชร์, และณัฏฐนิช นักปี่. (2566). กลองมังคละ: รูปแบบการแปรกระสวนจังหวะกับความสัมพันธ์ในจังหวะหลัก ชมรมอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านมังคละจังหวัดพิษณุโลก. *สักทอง: วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 29*(1), 91–108. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/tgt/article/view/258079

พิทักษ์ คชวงษ์. (2542). *วัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านไทยทักษิณ*. โครงการจัดตั้งคณะศิลปกรรมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสงขลา.

วรจักษ์ ชาวด่าน. (2557). *การบรรเลงกลองในวงดนตรีมังคละ: กรณีศึกษา วง ศ.ราชพฤกษ์ศิลป์ อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ศรีศักร วัลลิโภดม. (2536). ลุ่มน้ำแม่กลอง. ใน ปรานี วงษ์เทศ (บ.ก.), *แม่น้ำแม่กลอง: พัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรม* (น. 24–62). มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สงัด ภูเขาทอง. (2532). *การดนตรีไทยและการเข้าสู่ดนตรีไทย*. โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์.

สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2532). *ร้องรำทำเพลง: ดนตรีและนาฏศิลป์ชาวสยาม.* โรงพิมพ์พิฆเณศ.

อาหมัดอัลซารีย์ มูเก็ม. (2559). *ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อที่มีความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตของชนกลุ่มชาติพันธุ์เขมรบนพื้นที่บ้านจารย์ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์* [การวิจัยเฉพาะเรื่องหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. https://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2016/TU_2016_5900080218_7011_4806.pdf

อุทาน บุญเมือง. (2562). มังคละพิษณุโลก: การประสมวง พิธีกรรม และความเชื่อ. *วารสารนาคบุตรปริทรรศน์, 11*(3), 155–164. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/nakboot/article/view/230147